



●

Cilt 5 / Sayı 1 / Yaz 2025

Araştırma Makalesi

●

Veysel Çolak'ın Şiirlerinde "İnsan"

Şeyda Kazez

Doktora Öğrencisi

ORCID: 0000-0003-3571-1746

seydakazez@gmail.com

Kazez, Şeyda. "Veysel Çolak'ın Şiirlerinde "İnsan"". KÜN: Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi 4.3 (Yaz 2025):64-77.

DOI: <https://doi.org/10.54281/kundergisi.57>.

Geliş Tarihi: 14.04.2025 / Kabul Tarihi: 26.05.2025 / Yayımlanma Tarihi: 30.06.2025

Bu çalışma Creative Commons Attribution 4.0 International License ile lisanslanmıştır.



Veysel Çolak'ın Şiirlerinde “İnsan”

Şeyda Kazez

Özet

Toplumcu gerçekçi bir şair- yazar olarak Veysel Çolak, şiir ve şiir üzerine kaleme aldığı pek çok eserle tanınır durumdadır. Çolak'ın şiirlerinde; aşk, başkaldırı ve insan olmak üzere baskın olan üç tema tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde insan, bu çalışmanın inceleme konusu olmuştur. Şiirlerinin merkezinde insan olan şairin şiirlerinde ideolojisi, oldukça görünür durumdadır. Veysel Çolak eserlerinde, ideolojileri doğrultusunda daha yaşanır bir dünya çizmiştir. Bu ütöpik dünya, bazen yaşanması arzu edilmeyen durumlara, insanın ve yaşamın olumsuz yanlarına tepki ile görünür olmuştur. Dilediği gibi bir dünya, ancak şairin söylemleri hayat bulursa mümkün olacaktır. Adalet, eşitlik, barış kavramları Çolak için her zaman önemli olmuştur. Bunların eksik olduğu düşüncesi, şiirlerinde de yer yer belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda insani duyarlılığı yüksek olan bir şiir öznesi görülen şiirlerinde, insandan yana daima umutlu olduğu bilinmektedir. Şairin yaşama bakışı ve ideolojisinin yanı sıra hayatı ve geçmişte yaşadıkları da şiirlerinin oluşmasında etkili olmuştur. Şiirlerin incelenmesi noktasında tüm bu bahsi geçenler önem arz ettiği için bu çalışmada da bunlar göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca şiirler incelenirken şairin, şiir üzerine yayımladığı eserlerindeki görüşleri de değerlendirilmiştir. Şairin bu eserleri ortaya çıkarmak noktasındaki hassasiyeti, onun için neredeyse şiir yazmak kadar önemli bir meseledir. Şiir düşünceleri üretmek, onun gelecekteki şiire çalıştığının göstergesidir. Veysel Çolak ayrıca, *Dize Şiirde Öncü Yorum* adlı şiir dergisini de on yedi yıl boyunca çıkarmıştır. Sözü geçen eserleri dışında bir çocuk kitabına ve bir romana da sahip olan Çolak, şiir ve şiir üzerine eserler vermeye ve atölye çalışmaları ile yeni şairler keşfederek Türk şiiri için çalışmaya devam etmektedir. Çalışmanın amacı, Veysel Çolak'ın temel meselelerinden biri olan “insan”ın, şiirlerinde ele alınış biçimlerini incelemek, onun şiire ve yaşama bakışı ile şiirlerini açıklamaktır. Bu makale yazarın, Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde hazırladığı *Veysel Çolak'ın Şiirlerinde Yapı ve Tema* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İnsan, şiir, toplumcu şiir, yenibütüncü şiir, Veysel Çolak.

Abstract

“Human” in Veysel Çolak's Poems

As a social realist poet and writer, Veysel Çolak is known for his poetry and many works on poetry. In Çolak's poems, three dominant themes have been identified: Love, rebellion and human. Among these, human has been the subject of this study. The ideology of the poet, whose poems are centered on humans, is quite visible in his poems. Veysel Çolak has drawn a more livable world in line with his ideologies in his works. This utopian world has sometimes been visible as a reaction to undesirable situations and

the negative aspects of humans and life. A world as he wishes will only be possible if the poet's discourses come to life. The concepts of justice, equality and peace have always been important to Çolak. The idea that these are lacking has also emerged clearly in his poems. At the same time, he is seen as a subject of poetry with high human sensitivity and it is known that he is always hopeful for humans in his poems. In addition to the poet's perspective on life and ideology, his life and past experiences have also been influential in the formation of his poems. Since all these mentioned issues are important in the analysis of poems, they have been taken into consideration in this study. In addition, while examining the poems, the poet's views in his published works on poetry were also evaluated. The poet's sensitivity in creating these works is almost as important a matter as writing poems for him. Producing poetic ideas is an indication that he is working on future poetry. Veysel Çolak also published the poetry magazine *Dize Şiirde Öncü Yorum* for seventeen years. In addition to the works mentioned, Çolak, who also has a children's book and a novel, continues to produce poetry and works on poetry and to work for Turkish poetry by discovering new poets through workshops. The aim of the study is to examine the ways in which "human", one of Veysel Çolak's fundamental issues, is addressed in his poems, to explain his perspective on poetry and life and his poems. This article was produced from the author's master's thesis titled *Structure and Theme in Veysel Çolak's Poems*, which he prepared at the Department of Turkish Language and Literature at Bandırma Onyedi Eylül University.

Key Words: Human, poetry, socialist poetry, yenibütüncü poetry, Veysel Çolak.

Giriş

Şiir, dünyanın gerçeklerinin yahut olması arzu edilen gerçekliğin sanatlı biçimde, bir giz oluşturarak anlatılmasıdır. Bir bakıma "... şiir sanatı alternatif bir yaşamı arzulamak ve inatla onun izini sürmektir" (Siméon 31). Başka bir söylemle "Şiir, insan zihninde, daha çok da ruhunda meydana gelen karmaşayı anlatma sanatı" (Aslan 26) olarak ifade edilebilir. Malzemesi dil olan, sözcükler vasıtasıyla oluşan bu sanat, pek çok defa bir üst dil olarak nitelendirilmiştir. Bu sebeple temaların işleniş biçimi, üslup; söz konusu türde anlatılan meseleler gibi önem arz etmektedir. "Şiir dilinde kurulan farklı anlam ilgileri, günlük iletişim dilinin zihinde oluşturduğu düz akışı ve algıyı keser ve şiir, kendisiyle ilgilenilmesini bekler. Bu noktada şiir dili ve elbette bununla yapılanan şiir, insanın bir başka insanı anlama noktasında harcadığı çabayı gereksinir" (Doğan 50).

Toplumcu gerçekçi şiir, insanı, toplumu ve onun üretim ilişkilerini temel konu olarak belirlemiştir. Beşir Fuat, Nazım Hikmet, Ercüment Behzat Lav, Abdullah Cevdet ve Hoca Tahsin Efendi gibi isimlerin öncüleri olarak sayılabileceği bu edebî anlayış için sanat, salt bireysel bir varoluş biçimidir. Ancak bireyin burada belirleyici rolü, topluma verilmiştir. "Dil gibi sanat da halktan ayrı düşünülmez" (Eyuboğlu 33) demek mümkündür.

Ayrıca Adorno'un sanatın malzemesini ve nihâyetinde biçimlerini gerçeklikten aldığı, daha doğru söylemle toplumsal gerçeklikten aldığı düşüncesi (Adorno 152), Çolak'ın şiirlerini açıklamak noktasında da önemli bir dikkattir. Sosyalist bir şair olan Veysel Çolak da şiirinde toplum içerisindeki insanı, onun gerçeklerini esas alarak yükselen sesi olmayı gaye edinmiştir. Şiirlerinde insana, işçi hakları ve emeğe, sıklıkla vurgu yapmış; bunlardan soyutlanmış

şairlerin sahibi olmayı, şairlerin şiirinde bir eksiklik olarak görmüştür. Şiir, bir bakıma Çolak'ın yaşama, yaşananlara tepkisinin aynasıdır.

Veysel Çolak ve Şairin Şiir Serüveni

Veysel Çolak, 22 Ağustos 1954'te Rize'nin İkizdere ilçesine bağlı, ağaçlık bir köy olan Cevizlik Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Büyüdüğü ev ve ailesi, onun hayatında ve doğal bir durum olarak şiirinde etkili olmuştur. Şair, bunların bilhassa yazın dünyasına etkilerinden şöyle bahsetmektedir:

Evimizde tek bir kitap vardı: *Hazreti Ali'nin Cenklere*. Manzum bir kitaptı bu. Babamın keyfi yerindeyse, bu kitabı alır, uydurduğu makamlarda bize Hazreti Ali'nin hikâyelerini okurdu. En çok "Kesik Baş Hikâyesi" etkilerdi beni. Yıllar sonra "Kesik Baş Hikâyesi" adlı bir şiir de yazdıracaktı bu etki... (Gültaş 14)

Çocukluk döneminde defalarca dinleyip etkilendiği tek bir kitap olan Çolak, bu etkinin izlerini taşıyan şiirini yıllar sonra yazmıştır.

Veysel Çolak, 1971 yılında yazdığı şiirler ile yazı dünyasına adım atmış ve 1978'den sonra çocuk kitabı ve roman türünde de birer eser vermiştir. Çolak, ilk yıllarda Mehmet Pınar ismiyle eser göndermiş ve onun ilk şiiri Turgutlu'da *Çıkış* adlı dergide yayımlanmıştır. 1973'te ulusal basında ise şiirleri ve yazıları yayımlanmıştır. O yıllarda Attilâ İlhan *Demokrat İzmir* gazetesini yönetmektedir. Çolak da bu dergiye şiir ve eleştirel yazılar göndermeye başlamıştır. Hem gönderdiği metinlerin niteliği bakımından hem de metin göndermedeki ısrarı ile Attilâ İlhan'ın ilgisini çekmeyi başarmıştır. Bu vesileyle sanatçı, o yıllarla Attilâ İlhan ile tanışmıştır. Şairin ilk eseri *Terin Yaktığı Bir Yaradan*, 1978 yılında Cem Yayınları'ndan çıkmıştır. 1996 yılından sonra ise inceleme- eleştiri, deneme türünde eserler kaleme alarak Türk edebiyatı, Türk şiiri için kayda değer bir mesai harcamıştır. Şiir üzerine yazılar yazmayı önemseyen şairin şu ifadeleri önemlidir: "...şiir üzerine düşünmenin zorunlu olduğunu düşünüyorum. Kimse ustaların şiir deneyimlerini anlamadan, kendi şiir deneyimini anlayamaz. Bunun anlaşılması gerekiyor şimdilerde. Şiir üzerine çok yazı yazdım, bundan sonra da yazacağım" (Çolak 57). Yaklaşık elli yıldır şiir sanatı ile ilgili eser veren Veysel Çolak; hâlâ şiirleri, poetik metinleri ve şiir üzerine yazıları ile pek çok dergide yer almaktadır.

Veysel Çolak; Seyyid Nezir, Metin Cengiz, Hüseyin Haydar ve Tuğrul Keskin ile birlikte 1988 yılında *Yenibütüncü Şiirin Manifestosu*'nu oluşturmuştur. Şiire farklı bir bakış açısı geliştirme düşüncesi ile yayımlanan bu yeni şiir hareketi, dönemi içerisinde dikkat uyandırmıştır. Bu manifesto ile amaçlanan, şiire yeni bir soluk getirmek, hâkim olan şiir kültürünün yıkılması ve onun yeniden şekillenmesidir.

Çolak, on yedi yıl boyunca İzmir'de *Dize Şiirde Öncü Yorum* adlı şiir dergisini çıkarmıştır. Bu dergi ile şairin, şiir bilgilerinin çoğaltması isteği görünür olmuştur. Dergide, birçok şairin ilk şiiri de yayımlanmıştır. Burada yayımlanan eserler, Çolak'ın şiir düşünceleri hakkında bilgiler vermesi bakımından önemlidir.

Şair, 2003 yılında şiir atölyeleri düzenlemeye başlamıştır. Çolak, atölye çalışmalarını İzmir’de devam ettirmektedir. Söz konusu atölyeler, şairin yeni isimler fark etmesini sağlamıştır. Bu sayede fark edilen isimlerin çoğalması ile Türk şiirine bulunulan katkı, atölyenin amacı doğrultusunda ilerlediğini göstermiştir.

Veysel Çolak’ın bazı şiirleri farklı dillere de çevrilmiştir. Bunun yanında şair, Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü’nde birincilik ödülü (1995), Yunus Nadi Ödülü’nde birincilik ödülü (2008) gibi pek çok ödüle sahiptir.

Çolak; şiirleri, Türk şiiri üzerine çalışmaları, düzenlediği atölyeler ve katıldığı söyleşiler ile şiir için mesai yaptığı görülen bir şairdir. Veysel Çolak’ın bu çabası, tüm bunları insan ve şiir için bir görev gibi düşündüğünü göstermektedir.

Veysel Çolak Şiirinde “İnsan”

İnsan, şiirin ve yaşamın temel konusudur. Anlatılan her duygu ve durum, temelde insana, onun duygusuna ve hayatına dairdir. Bu sebeple denebilir ki insandan soyutlanmış bir şiir kurgusu neredeyse imkânsızdır. İnsan, geçmişten günümüze edebî metinlerde pek çok yönüyle yer bulmuş, ona dair pek çok güçlü duygu bilhassa şiire taşınmış, dolayısıyla onu anlatmanın farklı biçimlerini oluşturmuştur.

Veysel Çolak, şiirinin insan ile ilişkisini şöyle açıklamıştır: “... şiir, insan ilişkilerinin diyalektik bir toplamıdır. Bu anlamda bireysel bir uygarlık olduğu kadar, toplumsal bir uygarlıktır da” (Çolak 11). Burada şair, sosyalist bir yaklaşım ile şiirin toplumsal bir rolünün de olduğuna vurgu yapmıştır. Şairin şiirlerinde baskın olan bazı temalar vardır.

Şiirler tematik olarak incelendiğinde üç temin ön plana çıktığı görülür.

Bunlar;

1. Aşk
2. Başkaldırı (İşçi Hakları ve Emek)
3. İnsan

Sanatçının, şiirlerinde aşk temi baskın olsa da kendi ifadesiyle, aşk şiirleri de politiktir. Aşk şiirlerinde de ideolojisini görmek mümkündür. Onun şiirinde aşk çoğunlukla, sevgili ile birlikte bir fikri çoğaltarak özgürlük ve refah için çalışmaktır. İnsanlığın kurtuluşu için bunun bir gereklilik olduğu düşüncesi vardır. (Kazez 92)

Veysel Çolak’ın şiirlerinde ayrıca, sıkça emekçi ve işçinin haklarına vurgu vardır. Tüm bunlar şairin topluma yönelik yazmayı önemseydiğini göstermektedir. İnsan teması ise söz konusu meselenin temelini oluşturmaktadır. Sanatçının eserlerinde insanı, kişisel yorumlarına yer vererek açıkladığı, insanın iyi ve kötü yönlerine vurgu yaptığı şiirleri de görülmektedir. Bunların yanında yalnızlık, erotizm, doğa, umut- umutsuzluk, geçmiş düşüncesi gibi farklı temalar da tespit edilmiştir. Ayrıca bazı şiirlerinde, birden çok tema görülebilmektedir.

Görüldüğü üzere belirlenen sekiz tema içerisinde baskın olduğu ifade edilen üç tema "aşk, başkaldırı (işçi hakları ve emek), insan" olarak ele alınsa da bu temaların hepsi temelde insan ile ilgilidir. Burada "insan" başlığı altında incelenen şiirlerde, şairin bizzat insana dair olumlu yahut olumsuz düşünce ve yorumları görülmektedir. Ayrıca bu şiirler, insan için umutlu bir gelecek hayali kurduğunu gösterdiği şiirlerdir. Söz konusu şiirlerde şiir öznesi, insanın acısına ortak olmuş, insanın- insanlığın geleceği ile ilgili düşüncelerine yer vermiştir.

Veysel Çolak, yaşama, insana duyarlı oldukça yansıtılabilir bir içtenliğin görünür olacağına, şiir bir araç olmasa da şairin sorumlulukları olduğuna dikkat çeker. İnsani duyarlılığı olan, özellikle işçi ve emekçinin hakları üzerinde duran şiirlerin sahibi olması bu sebeptir. Ona göre şiir, duyguları harekete geçirmelidir. Barış, adalet, eşitlik ve aşk kavramları üzerinde duran şairin şiirlerinde, daha çok adalet ve eşitlik kavramlarının eksikliğini duyduğu görülür. Çolak, şiirlerinde -özellikle işçi ve emekçilere yönelik- yaşanabilir dünya profili çizmiş, geçmişten örneklediği noksanlarla gelecekte umduğu aydınlık için yazmıştır. (Kazaz 30, 31)

Şairin, *Şimdi İsyan Şimdi Ateş* ve *İnsan Denen Cehennem* adlı kitaplarında kendisiyle ilgili bilgi verdiği kısımda yer alan "Hâlâ insana ve şiir sanatına inanıyor" (Çolak 77) ifadesi de oldukça önemlidir. Çolak her fırsatta, insanlığın içerisinde bulunduğu durumun umutsuzluğuna vurgu yapmasına karşın, gelecekteki insana, insanlığa, hayata ve şiire dair inancının altını çizmeyi önemsemiştir.

Buna Aşk Demeli adlı kitapta yer alan "Geçmez O Yara İzi" başlıklı şiirde, öznenin hayal kırıklığı göze çarpmaktadır.

Böyle bir dünya içinde her şey
umut ve kavgadan ibarettir
düşündüğü gibi yaşayamıyor ya insan
her gün yeni bir gündür
kana kana yaşanmalıdır. (Çolak 105)

Durum ve şartlar nasıl olursa olsun, tüm bunlar dünyaya ve yaşama dairdir. Bu sebeple yaşama uyum sağlamak ve insan hayatının ısrarla iyileştirilmesine çalışmak elzemdir. Şiir öznesine göre insan, her yeni günden umutlu olmalı, içinde büyüyen umutla kendisi ve insanlık için yaşanır bir dünya kurmak çabasını sürdürmelidir. Bu düşünce, ondaki insan sevgisinin işaretidir.

İlk iki dize, içerisinde bulunulan toplumsal gerçekliğin zorluğunu imlemektedir. "Böyle bir dünya" şeklindeki ifade, eleştirel bakışla sunulmuş olup mevcut düzenin adaletsizliğine bir göndermedir. "İnsanın sürekli olarak kendisini araştıran bir yaratık, varoluşunun her anında varoluşunun koşullarını incelemesi ve denetlemesi gereken bir yaratık olduğu öne sürülüyor" (Cassirer 17). "Düşündüğü gibi yaşayamıyor ya insan" dizesi de bireysel olarak varoluşsal kırılmaya, toplumsal olarak ise özgürlük ile sistem baskısı arasında bulunan çelişkiye işaret etmektedir. İnsan, düşünsel anlamda özgürdür; bir ütopyası,

hayali vardır. Fakat onun hayallerini gerçekleştirmesi, bilhassa adaletsiz bir düzende, imkânsız görünmektedir. Sosyalist perspektif ile bakıldığında da bu dize, iradenin ve bireysel özgürlüğün baskılandığı bir kapitalist toplum yapısının eleştirisi olarak okunabilir. Son iki dize, karamsarlığı aşmış olan bir yaşam çağrısıdır. “Kana kana yaşamak” ifadesi ile hayatın hem fiziksel hem de duygusal bir yoğunlukla yaşandığı anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu, aynı zamanda devrimci bir kimlikle şiir öznesinin, insanın her gününün mücadeleye açılan bir alan olduğunu ima etmesidir.

Geçmişten bir yanılğı: insana saygısızlık

Herkes payına düşeni yaşamadı

Sokaktaki adam öldü yaz gölgelendi. (Çolak 145)

“Sokaktaki Adam Öldü” başlıklı şiirden alınan dizelerde adalet kavramına vurgu yapılmıştır. Şair için yaşamda eksikliği belirgin olan önemli kavramlardan biri adalettir. Burada da şiir öznesinin bakış açısına göre, esasında adalet için sokakta bulunan adam, onun söz konusu olmaması sebebiyle haksız yere ölümle karşı karşıya gelmiştir. Bu ölüm ise yazı, yani mutluluğu karartmaktadır.

İlk dize, tarihsel eleştiri ile başlamaktadır. “Geçmişten bir yanılğı” ifadesi ile insanlık tarihine ve özellikle modern uygarlığa ve onun yönetim biçimlerine dair bir sorgulama yapıldığı görülmektedir. Burada yer alan “insana saygısızlık” ifadesi, yalnızca bireysel bir nezaketsizlik olarak değil, daha geniş anlamda sistematik bir insan değersizleştirilmesi olarak düşünülebilir. Sosyalist bir şairin düşüncesinde bu; eşitsizlik, sömürü düzeni, emeğin değersizleştirilmesi ve baskı biçimleriyle ilişkili olabilir. İkinci dizede adaletsizlik ve eksik kalan hayatlar özelinde bir yargı cümlesi vardır. Sosyalist perspektiften bakıldığında burada, toplum içerisinde herkesin eşit hak ve imkânlarla sahip olması gerektiği ilkesinin uygulanmaması ile ilgili sert bir eleştiri vardır. Son dizedeki “Sokaktaki adam” ifadesi; halkı, işçiyi, emekçiyi, hatta belki adaletsizliğe maruz kalmış olan bir mağduru temsil etmektedir. Bu kişinin ölümü ile yalnızca bir bireyin değil, simgesel bir değer de yitirilmiş olduğu düşüncesi çıkarılabilir. “Yaz gölgelendi” ifadesi de yaşanması muhtemel hayatın ışığının ve sıcaklığının azaltıldığı anlaşılmaktadır. Yaz, normalde yaşamın, üretkenliğin, neşenin sembolüdür. Gölgelemesi durumunda umut azalmakta, yas gelmektedir.

Yorgunum insanı kavramaktan

Anlam vermek ne zor o gümbürtüye

Yaşayacaklarımıza ilişkin ne varsa içimden geçen

Oldukça yalın şeyler, birlikte olmak gibi

Kimse anlamıyor

Sen bile gelmiyorsun kendiliğinden. (Çolak 252)

“Bir Çılgının Yankısı” başlıklı şiirden alınan ilk birim, şairin insana dair bir yorgunluğunun ifadesi olarak görülmektedir. Şiir öznesi, yaşama ve yaşamaya yalın bir

düşünceyle yaklaşırken insanın ve yaşamın kargaşası, onun düşünce dünyasını bulandıran bir noktada görünmektedir. Bu dizelerde, insanların hâl ve tavırlarını anlamlandırmak adına uzun bir çaba göstermenin neticesinde bunun mümkünsüzlüğünü kabulleniş ile birlikte yine de bir serzeniş göze çarpmaktadır.

Buradaki "gümbürtü" sözcüğü, hayatın anlamdan yoksun ve kaotik gürültüsünü simgelemektedir. Bu gümbürtünün sebebinin, içsel fırtınalar, toplumsal karmaşa ya da gündelik yaşamın anlamsızlığı olduğu söylenebilir. "Anlam vermek" eylemi ile insanın dünyaya dair en temel arzusu olarak kabul edilebilecek olan anlama ve anlamlandırma çabası anlatılmıştır. Ancak bu çaba, nafiye gibi görünmektedir. Hayatın gürültüsüne ve rastlantısallığına bir anlam yüklemek, şiir öznesi için imkânsıza yakındır. Burada öznenin yorgunluğu, esas olarak hayattan kaynaklı değil, anlam arayışının sonuçsuz kalmasındandır. Sanatçının bu şiiri, modern insanın çaresizliğine ve yalnızlığına ayna tutmaktadır.

Her insan tuzaktır kendine, çöl soğukluğudur

Her insan ilahtır kendi yarasına. (Çolak 389)

İnsan, kendisi için zorluklar yaratabileceği gibi onlar için gerekli çözümü de yine kendisinde bulabilecektir. Çareyi bir başkasında veya başka yerde aramak gereksizdir. Zira yalnızlık, şiir öznesinin "Uğultu" başlıklı şiirinden alınan bu dizelerde işaret ettiği üzere hem yara hem ilahtır.

Bu iki dize, yalnızca bireyin iç dünyasına değil, beraberinde insanlığın, insanlık hâlinin evrensel tutarsızlıklarına da işaret etmektedir. Bu dizelerde, şiir öznesinin insanı eleştiren ve aynı zamanda onu onurlandıran yaklaşımı görülmektedir. Her bireyin içinde bulunan karanlık ile aydınlık, yıkıcılık ile iyileştiricilik, yabancılaşma ile kurtuluş zıtlıkları, aynı öznenin iki karşıt yönü olarak sunulmuştur.

İlk dizede insanın kendine zarar verebilme ihtimali, potansiyeli, yani onun içsel tuzakları vurgulanmaktadır. İkinci dize ise bu içsel kapanmışlık için bir çıkış yolu sunmaktadır: Kendi yarasını iyileştirebilme yetisi. Şiir öznesi burada, insanın felaketin kaynağı olabildiği gibi çözümün de kaynağı olabileceğini sanatlı bir üslupla dile getirmiştir.

İlk ölümden sonra her insanın yüzünde biriken merak

namluların soğukluğu bunca yıl

seksek oynamak uçurum kıyısında

kalbin benim için bir erime potası

kaç zamandır çağrı ağırlığında. (Çolak 406)

Bir aşk ilişkisi üzerinden ifade edilen insana güven meselesi, şiir öznesi için ölümle yüz yüze gelmek gibi mühim bir meseledir. İnsan, çoğunlukla güvenilmesi zor bir varlıktır ve söz konusu ilişkilerin, uçurumla sek sek oynamak ile aynı olduğu düşünülmüştür. İnsana dair bir özelliğin ifade edildiği şiir, bir kez hayal kırıklığı yaşamamanın ardından insanın, ilk hâline dönmesinin imkânsız olduğunu dile getirmektedir.

Yabaniydim insana,
gök boşluğa, sonraya;
yakındım ama cırılçıplak isyan olmaya.

İnsan kolaydır unutmaya, insan kolaydır
boğulmaya. (Çolak 41)

Şairin “Kanamalı Hayata” şiirinden alınan dizelerde, şiir öznesinin insana uzaklığı, mesafesi dikkat çekmektedir. Giderek bozulan bir dünya düzeninde sosyalist bir şair olarak Veysel Çolak, insan hayatındaki olumsuzluklara, çözülmesi güç durumlara karşı bir tavır sergilemiştir.

Burada ayrıca şairin mısraları kurma biçimi dikkat çekmektedir. “Sanatkârın elindeki malzemeye verdiği biçim ve bu biçimi yaratma anındaki şahsi unsurlar, onun sanat anlayışının mihrakını oluşturur” (Özcan 184). Çolak, Batı şiirinden alınmış bir teknik olan, enjambement/ anjambman dize bölmesi tekniğini sıklıkla kullanmıştır. Şairin, özgün olmayan bu teknik ile dizelerin formunda bir değişiklik yapma çabası, onun yeni bir biçim geliştirmek üzerine değil meseleler üzerine yoğunlaştığını göstermektedir.

Rüzgâra direndikçe havada kalabilen uçurtma
bir kanadı kırık kuş, iri anlam, sevgili
bir türlü canlanmıyor fotoğraftakiler
içimiz tıka basa isyanla dolu
en iyisi gemileri yakmalı yüz yüze gelip
bir yanımız döne devrile insan
bir yanımız yalın öfke. (Çolak 85)

Şiir öznesi, insana karşı duyarlı tavrını, “Şimdi, Kimsesiz” başlıklı şiirde de sürdürmektedir. Ölüm, burada belirgin bir kavramdır. Onlara duyulan özlem, onların dönmesini sağlamamaktadır. Bu da şiir öznesinde bastırılması güç bir öfkenin belirmesine neden olmaktadır. Bunun yanında insana karşı insani bir tavır sergilemek, söz konusu şiirin ve şiir öznesinin temel meselelerinden biridir. Bu sebeptendir ki şairin şiirlerinde sıkça görülen “isyan, öfke, işçi” sözcükleri, onun insanın - bilhassa işçi ve emekçinin - haklarını savunma dileğiyle, bunu görünür ve çoğaltılabilir kılma isteği ile ilgilidir.

Veysel Çolak’ın bu şiirinde ve genel olarak şiirlerinde dikkat çeken bir husus, dili genel olarak süssüz kullanmış olmasıdır. Bu da onun toplumcu gerçekçi kimliği ile bağdaştırılabilecek bir durumdur. Konu ile ilgili kendi ifadeleri, sözü edilen durumu daha anlaşılır kılmaktadır:

Şiiri ses olarak anlamak isteyenler; Arapça, Farsça sözcüklerin peşine takılıp gitmekten kurtulamıyorlar. Yeni sözcüklerin gelecekteki belirsizlikleri ise bir gizem oluşturuyor. Bu da

çekici geliyor şaire. Her iki durumda da yaşamla bağlantısı kopartılıyor şiirin. Başka kültürlerin sözcüklerini kullanma merakı da aynı nedene bağlı "Çan, zangoç, çarmıh, kilise" sözcükleri gibi... Şiir, yaşayan ve yaşayacak olan sözcüklerle yazılmalı gibi. (Çolak 42)

Günlük dilin dışına çıkmadan, anlaşılır ifadelerle yazmak, yani Türkçeyi yalın kullanmak, şairin amaca yönelik şiirlerinin açıklanmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak bu, şairin imge kullanmaksızın şiir oluşturduğu düşüncesini akla getirmemelidir.

İnsanı sevdim ama yedeğinde bela, ölüm ve hiçlik

kentin terli yerlerinde kurulan hayata saldırıyor

kin beslendiğini gördüm,

azaldım, gene uykusuzdu kurduğu gece. (Çolak 233)

İnsan sevgisi ile dolu olmanın yanında şiir öznesi, onun olumsuz pek çok yanının da olduğunu bilmektedir. Onunla kurulan iletişim, nihayetinde bir pişmanlığı da beraberinde getirecektir. Özne bunları bilmesine karşın bunlar söz konusu sevginin "ama"larıdır ve ondaki sevginin yok olmasına, ondan umudunu kesmesine sebep olmamaktadırlar.

Başka bir deyişle şiirde, insanın bir özne olarak sevilen ve aynı zamanda taşıdığı çelişkiler sebebiyle korkulan bir figür olduğu dile getirilmektedir. Bununla birlikte içsel yalnızlığın ve şehir hayatının bireyde yarattığı yıpranma da şiirin konusu olmuştur.

Savaş ve barış, sevinç ve hüznün, hayat ve cinayet

günlerimiz gömülmüş

ben insandan yanayım kuşları unutmadan

bir yere kar yağsa kalkar giderim, nedenini biri bile anlamaz

ansızın kaybolan benim, arayıp dururum kaybolanları. (Çolak 344)

Her durumda insanın yanında olan, düşüncesinde insan olan şiir öznesi, esas olarak barış ve özgürlük için bir mücadele içerisinde olduğunu göstermektedir. "Hiçbiri" başlıklı şiirden alınan dizeler, öznenin insanın çıkmazına çözüm arayışında olduğunu ifadesidir. Onun için "İnsan her yerde insandır, ne acılar yarıştırılır ne de mutluluğun bir ölçüsü vardır. İşte bu nedenle yaşamın bir bütün olarak görülmesi gerektiğini düşünür, Veysel Çolak" (Karabulut 203).

İnsanı tanıyorum ve şaşkınlığım bu yüzden

anlıyorum şimdi

ateşinden vazgeçen yanardağı. (Çolak 368)

Yanardağ, ateş ile bütünleşmiş, onunla var olmuştur. Ateşten ayrı düşünülmediğinde bu dağ, işlevini yitirecek, başkalaşacaktır. "Ateşinden vazgeçmiş" olan bir yanardağ, bu gücü kullanmayı bırakmış, içine çekilmiş görünen suskun bir varlıktır. Şiir öznesi, insanın içindeki coşkunun ya da yaratıcı güçteki ateşin zaman içerisinde nasıl söndüğüne, onun nasıl bir

edilgenliğe dönüştüğüne işaret etmektedir. Bu, bireysel olduğu kadar toplumsal düzeyde de bir vazgeçiş tir. Bu dizeler, şiir öznesinin insanı yalnızca sosyal bir varlık olarak değil, aynı zamanda çelişkili, derinlikli ve şiirsel bir özne gibi düşündüğünü kanıtlamaktadır.

Derimi yüzdünüz ne zaman ayaklansam
ben de kartallardan öğrendim kendimi yenilemeyi.

Burnumu parçalıyor insandan gelen çürük kokusu. (Çolak 47)

Her şartta yanında olduğu insan, şiir öznesinin şiirlerinde yer yer bozulmuşluğuyla dikkat çekmektedir. Politik bir tavırla ele alınan sorun, insandan yana olmanın da başka insanlarda uyandırdığı rahatsızlığı ifade etmektedir. Şairin yaşamı algılayışı bağlamında bu tutum, onun bir bakıma yalnız mücadelesini anlatması bakımından önem arz etmektedir. “İnsan Daha Karanlık” başlıklı şiirden alınan dizeler, şiirin ismi ile bütünleşerek şairin anlam dünyasını berraklaştırmıştır.

Bir şey yapamayınca ellerim çok utanıyor
gözlerim de öyle, ben de kaçıyorum ışıktan
gırtlığıma kadar utancın içindeyim.

Koşmuyorsa bir insan çılgınlığa, ayaklarım da kopsun
dünya kadar oldu işittikçe büyüyen kulaklarım
rüzgârdı ama kimseye ulaşamadı sesim. (Çolak 9)

Bir sorumluluk olarak ifade ettiği iyimser yaklaşımı ile şiir öznesi, çaresiz kabullenmek durumunda kaldığı konular özelinde, tarifsiz bir utanç içerisinde olduğunun altını çizmektedir. Buradaki başkaldırı ifadeleri aynı zamanda onun “yalnızca ezilmiş te doğmadığını, başka birinin ezilişini görmekten de doğabileceğini” (Camus 27) göstermektedir. Bu nedenle müdahale etme ihtiyacı duyulan meseleler fazladır ve özne, keskin bir tavırla yapılması gerekenler için çabasız bir bekleyiş te olmayacağını anlatmaktadır.

Şairin *İnsan Denen Cehennem* adlı kitabının “İnsana İsyan” başlıklı şiirinden alınan bu birim, aynı zamanda şiir öznesinin, öteki insanları, okuyucuyu da harekete geçirme isteği olduğunu düşündürmektedir.

Saçlarımızı karıştırıyor korku rüzgârı
bıkınız geceyi ayıklamaktan
kimse görmüyor ‘kalbimdeki çatlağı’
tuhaf şeyler oluyor, deniz boğuyor martılarını
insanlar durmadan yüz değiştiriyor

unutuyor bütün kelimeleri
ondandır aynalarında görülen duman
ondandır duyguların ezilişi. (Çolak 53)

"İçimde Devinen Çığlık" başlıklı şiirden alınan dizelerde karamsar bir bakış mevcuttur. Geceyi ayıklamak ifadesi ile olumsuzlukların çokluğunun altı çizilmektedir. Denizin martıları boğmasıyla ise ait olunan yerde yaşamının zorluğu anlatılmaktadır. Gerçekleşen olaylar, doğal akışın dışında gibidir. Bütün bunların yanında insan da dürüstlük kavramından uzaklaşmış, bu sebeple "duman" sözcüğü ile işaret edildiği gibi yaşam bulanıklaşmıştır.

İnsanların yüz değiştirmesi ayrıca, yılanın deri değiştirmesini hatırlatan bir ifade olarak düşünülebilir. Bu durumda insan, sürekli kimlik değiştirerek bu davranışı ile çevresi için tehlike arz eder hâle gelmektedir.

Kime baksam hem insan hem canavar
hepsi yalanın çocukları, bir de gölgeleri var
önüme çıkanı çiğneyip geçtim. (Çolak 61)

"Buna Aşk Demeli Çünkü Rengi Çok" başlıklı şiirde, insanın yapıp ettikleri ile canavardan farksız görülmesi, onun şiir öznesinin penceresinden ne denli korkunç bir tablo olarak görüldüğünün göstergesidir. Gölge ise durumun, giderek içinden çıkılmaz bir hâl almasına neden olmaktadır. Söz konusu karartı, şiir öznesinin cüretkâr bir tavır sergilemesine zemin hazırlamıştır. Son dize, esasında pasif bir kabullenışı reddeden ve zorla kendi yolunu açan bir öznenin konuşması olarak görülebilir. Şiir öznesi burada, sistemin dayatmış olduğu kimliklere ve kalıplara karşı koymuştur.

Sonuç

Marksist bir şair olan Veysel Çolak'ın, çoğunluğu serbest nazım şekliyle yazılmış olan şiirlerinin insani duyarlılığı yüksektir. Şiirlerinde insandan söz etmesinin yanında, onun için umut dolu bir gelecek tasavvuru mevcuttur. Çolak'ın şiirlerinin konusu, bu şiirlerin İkinci Yeni şiirine yakın bir çizgide olduğunu düşündürse de onun şiirlerinde biçimin içerikten önce gelmediği açıktır. Yani şair, toplumcu gerçekçidir, sosyalisttir. Onun, şiirlerinde ideolojik bir tutum sergilediği görülmektedir. Çolak, bir ideolojisi bulunmayan şiirlerin eksikliğine vurgu yapmış; bunu okuruna, insanın şiirinde baskın bir mesele olmasının başka bir açıklaması olarak sunmuştur.

Çolak'ın şiirlerinde "insan" yalnızca bireysel bir özne ya da biyolojik bir varlık olarak görülmemekte, aynı zamanda toplumsal, ahlaki ve tarihsel bağlamları ile çok katmanlı olarak görülmektedir. Onun şiirindeki insan hem çelişkilerle dolu, kendi içine kapanmış, kırılgan bir profildir hem de bir direnme, onarma ve değiştirme gücüne sahip bir özne olarak açıklanabilir. Bu yaklaşım, Veysel Çolak'ın şiirlerini varoluşsal anlamda bir derinliğe ve toplumsal bir bilince taşımaktadır.

Sanatçının şiirlerinde insanın kendisiyle kurduğu ilişkide görülen gerilim, aynı zamanda onun dış dünyadaki adaletsizlikleri yansıtmaya biçimidir. Çolak'ın şiirlerindeki insan; yabancılaşma, yalnızlık, içsel çöküş ve umutsuzluk gibi durumlarla iç içeyken aynı zamanda kendi yaralarına ilaç olabilecek bir iradeye de haizdir. Bu nedenle şairin şiirlerindeki insan, dönüşebilir bir varlık olarak düşünülebilir.

Veysel Çolak'ın şiirinde insan, eleştirel bir gözle sorgulanmış ve ona umutla yaklaşılmıştır. Bu yaklaşım, sanatçının şiirini didaktik olmaktan uzaklaştırmış; insanı varlığıyla, direnişiyle acısıyla ve çelişkisiyle yaşayan bir bütünlük olarak sunmuştur. Böylece Çolak'ın şiirlerinde insan, bireysel ve toplumsal gerçekliğin bir kesişim noktasındadır. Onun dizelerinde görülen insan, daima kendisiyle ve dünyayla yüzleşme sorumluluğunu taşıyan bir öznedir. Çolak'ın şiirinde, modern Türk şiiri içerisinde insanı içeriden ve dışarıdan kuşatan, onu anlamaya ve dönüştürmeye davet eden derinlikli ve özgün bir yaklaşım örneği sunulmuştur.

Sonuç olarak, Veysel Çolak'ın dili kullanmadaki özeni, insana ve şiire verdiği önem, onun şiirlerinin görünür olmasını sağlamış, bu çalışmada da yer verilen, pek çok inceleme metnine konu olmuş ve olmaya devam etmektedir.

Kaynakça

- Adorno, Theodor W. *Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Metis Yayınları. 2018.
- Aslan, Bahtiyar. *Günebakan Yeni Türk Edebiyatı Değerlendirmeleri*. İstanbul: Kesit Yayınları. 2012.
- Camus, Albert. *Başkaldıran İnsan*. Çev. Tahsin Yücel. İstanbul: Can Yayınları. 2013.
- Cassirer, Ernst. *İnsan Üstüne Bir Deneme*. Çev. Necla Arat. İstanbul: Remzi Kitabevi. 1980.
- Çolak, Veysel. *Şiirden Önce, Şiirden Sonra*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2011.
- Çolak, Veysel. *Şiir Nedir ve Nasıl Yazılır?* İstanbul: İkaros Yayınları. 2016.
- Çolak, Veysel. *Buna Aşk Demeli*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2020.
- Çolak, Veysel. *Şimdi İsyan Şimdi Ateş*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2020.
- Çolak, Veysel. *Yara İçinde Yara*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2020.
- Çolak, Veysel. *İnsan Denen Cehennem*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2021.
- Çolak, Veysel. *Şiirin Gizlisi Çok*. Ankara: Klaros Yayınları. 2021.
- Çolak, Veysel. *Hatırla Ne Güzeldin*. İstanbul: Hayal Yayınları. 2022.
- Doğan, Mehmet Can. *Şiirin Retoriği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 2022.
- Eyuboğlu, Sabahattin. *Mavi ve Kara*. İstanbul: Çan Yayınları. 1973.
- Gültaş, Veysel. *Bir İnsan, Bir Şair, Bir Şiir Militanı!* Ankara: Bilge Yayınevi. 2018.
- Karabulut, Selami. "Şiirin Uçbeyni: Veysel Çolak". *Veysel Çolak Şiir Diye Bir Kelime*. Haz. Hatice Eğilmez Kaya. Ankara: Akdoğan Yayınevi. 2022. 203.
- Kazaz, Şeyda. "Veysel Çolak'ın Şiirlerinde Yapı ve Tema". Yüksek lisans tezi. Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, 2023.
- Özcan, Tarık. *Şiirin Kıyısında Bir Ömür* Nurullah Ataç. İstanbul: Kesit Yayınları. 2016.
- Siméon, Jean-Pierre. *Şiire Kısa Övgü*. Çev. Hanife Güven. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 2023.